

De, vermoedelijk Engelse, ridder Jan van Mandeville deed in het jaar 1356 verslag van de reis naar het Heilige Land die hij ruim dertig jaar eerder, in 1322, ondernam. Zijn reisverhaal oogstte veel succes. In het navolgende fragment beschrijft hij vanuit een opmerkelijk tolerante invalshoek het geloof van de Saracenen. Zie over Jan van Mandeville ook Wereld in woorden pagina 25 e.v.

Der Sarrasinen ghelove

Omdat ic ghescreven hebbe hier boven vanden Sarrasinen ende van haren lande, so sal ic u nu segghen van haren ghelove, op dat ghi wilt, na dien dat hare boeke van haren ghelove in heeft, datmen heet 'Alkoram' ende hem leert. Ende someghe liede heetent 'Harme' na dien dat hare sprake zijn.

Dit boec gaf hem Mahomet, int welke es ghescreven, also ic dicwille hebbe ghesien ende ghelesen, dat die goede sullen int paradijs gaen ende die quade in die helle. Ende dat gheloven die Sarrasinen.

Ende ist dat ment hem vraghet, in wat paradijs si dat verstaen, so segghen si dattet es een stat van weelden, daer men vint alrehande maniere van froyte in allen tiden vanden jare, ende dat daer sijn lopende rivieren van melke ende van zeeme ofte van honighe, ende van wine ende van zueten watre. Ende datmen daer vinden sel scone ende rikelike huse, na dat een yghelic verdient sal hebben, ghemaect van dierbaren ghesteynte, van goude ende van silver. Ende een yghelijc sal daer wive hebben maechden ende sal die macht ende dien lust ende twerc hebben altoos met hem te ligghene ende te sine, nochtan sal hise altoos maecht vinden.

Item si gheloven wel, ende horen wel spreken vander maecht Marien, Onser Liever Vrouwen, ende vander incarnacion - dats aneneminghen der menscheit Ons Heren - ende segghen wel, dat Maria was van dien ynghel Gabriel gheleert, ende dinghel haer groete ende hair seide, datsi uutvercoren wair, ende dat hi bootscapte Onser Vrouwen die incarnacion ofte gheboorte Ons Heren Jhesus Kerst, ende dat si maecht was int ontfaen ende maecht bleef int baren van hem. Ende dit selve seit Alkoram ofte haer boeke.

Ende dit boec Alkoram seit, dat Jhesus Kerst sprac also saen als Hi was gheboren ende dat Hi een heylich prophete was ende wairachtich in woorden ende in werken, ende dat Hi goedertieren was ende ontfermhertich ende gherechtich zonder enich zonde.

Ende haer Alkoram ofte boec seit ooc, dat doe die ynghel bootscapte die gheboorte Ons Heren Jhesus Kerst der maecht Marien, dat si jonc was, waer omme dat si te meerre vaer hadde. Want in dat lant was een gokelaer, die Tabina hiet, die hem ghelijc enen enghel maecte ende ghinc dicwile mitten maechden slapen, waer omme Maria hair vervaerde vanden ynghel, om dat si waende dat waer die gokelaer voorseit, diese bedrieghen woude. Ende si beswoer den ynghel, dat hi hair seide of hijt waer. Ende die ynghel antwoorde haer dat si ghenen vaer en hadde ende dat hi sekerlijc die bode Gods ware.

Item noch seit haerre lieden boec, dat doe Maria hadde Jhesus ghebaert onder enen boom van palmen daer die cribbe van den osse ende vanden esel stont, datsi haer scaemde om dat si een kint hadde ende weende ende seide, dat si doot woude sijn. Ende doe staphants sprac haer tkint toe ende troostedse ende seide: 'Moeder, en

mistroost u niet, want God heeft in dij ghesendt Sijn heymelicheit omme die salicheit der werelt.'

Ende te vele andren steden seit haer boec, dat Onse Here ooc also zaen sprac, als Hi gheboren wart. Ende dit boec seit ooc, dat Jhesus gheseint was vanden aelmachtighen God om exemple te sijn ende leringhe allen menschen.

Ende dit boec spreect ooc vanden doemsdaghe, hoe God sal comen doemen allen creaturen. Ende die goede sal Hi met hem trecken te sinen deel ende die quade sal Hi verdoemen in die helle.

Ende het seit ooc, dat Jhesus onder alle andre propheten was die meeste ende naest Gode, ende dat Hi die ewangelie maecte, in die welke goede leringe sijn ende salighe maninghe, ende clærheit ende waerheit ende ghewairighe predekinghe den ghenen die aen Gode gheloven. Ende dat Hi een warachtich prophete was ende sonder zonde ende dat Hi die blinde siende maecte, ende die lasersche ghesont, ende die doode opverwecte, ende dat Hi te hemel voer al levende.

Ende als si moghen hebben een boec vander ewangelien Ons Heren ende sonderlinghe daer in ghescreven es *missus est Gabriel angelus* - dat si dicwile segghen in haer ghebede, die gheleert sijn - dat cussen si ende aenbedent mit groter devocien.

Item si vasten 2 maende al gheheel int jaer ende en eten dan niet dan des nachts. Ende si hueden hem dan ooc wel van haren wiven alle daghe van desen maenden, mer si die siec sijn en sijn niet ghebonden te desen vasten.

Item dit boec spreect vanden Joden, segghende dat si quaet sijn om dat si niet gheloven en wouden, dat Jhesus van Gods weggen quam ende om dat si valschelike loghen vander maghet Maria ende van haren Zoon om dat si seyden, dat si Jhesum hadden ghecruust. Want die Sarrasinen segghen, dat Hy niet ghecruust en was, mer God deden tot Hem clymmen te hemele zonder verminken ende zonder sterven, ende dat Hi sine figure in enen andren man verwandelde, dien die joden cruusten ende segghen, dat Judas was. Mer si waenden dat Jhesus hadde gheweest. Ende dat Jhesus al levende te hemel voer ende vandaer weder comen sal omme die werelt te ordelen.

Ende segghen, dat die kerstene hier of gheen bekinnen en hebben, ende segghen, dat si sottelijc ende valschelijc gheloven, dat God ghecruust wart. Ende segghen ooc, had Hi ghecruust gheweest, dat God hadde ghedaen jeghen Sine gherechticheit, hadde Hi ghedoghet, dat Jhesus ghecruust hadde gheworden, die onnosel ende zonder sonde was.

Ende in dit aertikel segghen si, dat wi ghemissen van goeden ghelove ende dat die grote gherechticheit Gods en mochte so groot onrecht noch overdaet niet ghedraghen, ende daer in mist haer gheloue. Want si bekennen wel die werke Ons Heren Jhesus Kerst, dat si goet sijn ende Sijn woerde waerechtich, ende dat Sijn ewangelien wairachtich sijn ende Sine lere ende Sijn miracle. Ende dat die goede heyliche maecht Marie was goet ende een heylich maecht voor ende na die gheboorte Ons Heren Jhesus Christus, ende dat die ghene die in Gode volcomelijc gheloven, sullen behouden sijn. Ende daer omme dat si so na onsen ghelove gaen, sijn si lichtelijc tonsen ghelove bekeert, al so men hem predict besceydelijc tghelove Ons Heren Jhesus Christus ende die prophecien.

Ende si segghen ooc, dat si wel weten uten prophecien, dat die wit Mahomets te gaen zal, also die wet der Joden ghedaen hevet, ende dat die wet der kerstene sal duren toten eynde der werelt. Ende als men hem vraecht wat si gheloven, si antworten datsi gheloven in Gode, Scepper des hemels ende der aerden ende alle andre dinghen, die al ghemaect heeft. Ende zonder Hem en is niet ghemaect. Ende si gheloven den

doemsdach, in welken een yghelic geloent sal werden na syn verdyente. Ende si gheloven dat al waer si dat die heylighe propheten hebben gheseit.

Bron: N.A. Cramer (ed.), *De reis van Jan van Mandeville, naar de Middelnederlandsche handschriften en incunabelen*. Leiden 1908, 112-6.